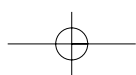
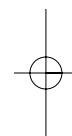
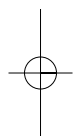
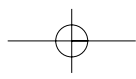
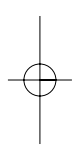
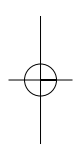

Jaarboek voor Nederlandse boekgeschiedenis

Jaarboek voor Nederlandse boekgeschiedenis
14/2007

Uitgeverij Vantilt, Nijmegen
&
NBV, Leiden

Redactie

Adriaan van der Weel (hoofdredacteur), Andrea Langendoen (redactiesecretaris), Paul van Capelleveen, Chris Coppens, Berry Dongelmans, Gerda Huisman, Ad Leerintveld, Goran Proot en Pierre Pesch

Redactieadres

Jaarboek voor Nederlandse boekgeschiedenis

A. Langendoen

Koninklijke Bibliotheek

Postbus 90407

2509 LK Den Haag

e-mail: andrea.langendoen@kb.nl

Kopij voor het Jaarboek wordt ingewacht op het redactieadres

Secretariaat Nederlandse Boekhistorische Vereniging

Elisabeth Meyer

Cornelis van Alkemadestraat 37

1065 AB Amsterdam

e-mail: e.meyer@th.vu.nl

Vormgeving: Martien Frijns

© 2007 artikelen: de auteurs

ISBN 978 90 77503 82 9

ISSN 1381-0065

Afbeelding voorzijde:

Afbeelding achterzijde:

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoud

- 7 **Adriaan van der Weel** *Het boek in beweging: De boekcultuur in een digitaliserende wereld*
- 7 **Berry Dongelmans, Gerda Huisman en Ad Leerintveld** *De wetenschappelijke bibliotheek als een ouroboros of: hoe bijzonder blijven bijzondere collecties?*
- 7 **Jacobijn Kiel** *Van perkament tot portal*
Middeleeuwse handschriften in Nederland gecatalogiseerd
- 7 **Jan-Hendrik Bakker** *Hoe taai is Gutenbergs nakomertje?*
Over de overlevingskansen van het betaalde dagblad
- 7 **Saskia C.J. de Vries** *De toekomst van de monografie in een digitaal tijdperk*
Een perspectief vanuit een universitaire pers
- 7 **Willem Heijting** *Het boek tussen de media*
Over kader en grondslagen van boekhistorisch onderzoek
- 7 **Jaap van Loon en Geeske Steeneken** *Wat moet de internetgeneratie met een schoolboek?*
Heeft het boek op school z'n langste tijd gehad?
- 7 **Jürgen Pieters** *Van editiewetenschap naar traditiewetenschap*
Jerome McGann over teksten, boeken en computers
- 7 **Els Stronks** *Het oude boek gaat digitaal*
Contouren van de digitale editie
- 7 **Jan Baetens en Dirk de Geest** *E-literatuur in het Nederlands: veel E-, weinig literatuur?*
- 7 **Frank Huysmans** *De openbare bibliotheek in Nederland en de veranderende leescultuur sinds 1975*
- 7 **Paul Rutten** *Digitalisering, boekuitgeverij en de toekomst van lezen en leren*
- 7 **Frank de Glas** *Nieuw materiaal voor het onderwijs in de boekwetenschap*
- 7 *Summaries*
- 7 *Personalia*

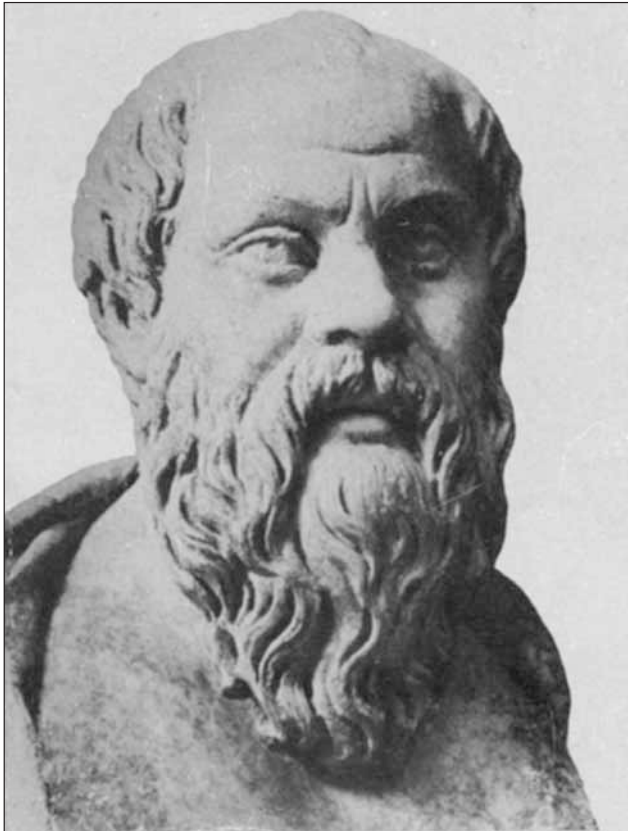
Mozilla Firefox

http://www.'de boekcultuur in een digitaliserende wereld'

NBV

► Het boek in b

Word lid! Jaarboek Activiteiten Discussielijst

Adriaan van der Weel

Plato zag als een van de grootste nadelen van het schrift dat het tot geheugenverlies zou leiden. De geheugenkracht waarover Plato en zijn tijdgenoten beschikt moeten hebben is voor ons inderdaad nauwelijks meer voorstelbaar. De rol van het geheugen wordt door de computer alleen maar verder onder druk gezet.

Done

x startpagina

jaarboek voor nederlandse boekgeschiedenis 14 (2007)

Beweging: De boekcultuur in een digitaliserende wereld

Organisatie Contact International visitors Boekenlinks

Hoe wilt u beginnen met dit themanummer van het Jaarboek voor Nederlandse Boekgeschiedenis 2007?

Klik hier voor een **pessimistisch begin**
 Klik hier voor een **neutraal begin**
 Klik hier voor een **optimistisch begin**
 Klik hier om het begin over te slaan en te **beginnen bij het begin**

Pessimistisch begin

Dat het opslaan van kennis in boeken leidt tot versterving van het geheugen is een verzuchting van alle tijden – of in ieder geval vanaf de uitvinding van het schrift. In *Dissenters from the book*, een kort essay over de vele vormen van tegenstand die het boek in de loop van de geschiedenis heeft opgeroepen, haalt George Steiner met instemming Plato's beroemde klacht uit de *Phaedrus* over de teloorgang van het geheugen aan. Inderdaad, schrijft Steiner, 'Modern education is, more and more, institutionalized amnesia.'¹ De nadruk is in het onderwijs komen te liggen op het vergaren van vaardigheden, bovenal die van het opzoeken. Parate kennis wordt volstrekt irrelevant. Met de infiltratie van het internet in de verste uithoeken van ons dagelijks leven wordt dit alleen maar erger. Opzoeken gaat makkelijker en sneller dan ooit. Binnenkort worden dus ook boeken overbodig en kan het onderwijs volstaan met kinderen leren googelen.

Terug
Verder

¹ G. Steiner, *Dissenters from the Book*. Boston 2001, 6 (ook in vertaling gepubliceerd als 'La haine du livre', in: *Esprit*, januari 2005, 6-22: 9.)

Mozilla Firefox

http://www.'de boekcultuur in een digitaliserende wereld'

NBV

► Het boek in b

Word lid! Jaarboek Activiteiten Discussielijst

Met de komst van de digitale media is het palet aan media dat ons ten dienste staat opnieuw uitgebreid. Teksten kunnen niet alleen met de hand, op de schrijfmachine of in druk, maar ook digitaal worden geschreven en verspreid. Steeds wanneer een nieuw medium zijn intrede doet, luidt dat een periode in van contemplatie over dat nieuwe medium en hoe het zich verhoudt tot de bestaande media. Vanzelfsprekend, want onze maatschappij is ondenkbaar zonder media. In het licht van de opkomst van de digitale tekstoverdracht is het misschien geen toeval dat de boekwetenschap zich sinds enkele decennia in zo'n sterk groeiende belangstelling mag verheugen.

Terug
Verder

De nieuwe digitale tekstvormen hebben de mens ten langen leste bevrijd van de ketens van het papieren boek. In het wereldomspannende hypernetwerk van teksten op het internet is iedereen lezer en schrijver. Als ieder zijn eigen webstek beheert, hebben we geen uitgevers meer nodig om te bepalen wat wel en niet moet worden uitgegeven. De verworvenheden van het World Wide Web brengen ons de ultieme democratisering van de menselijke kennis. Alles is altijd voor iedereen en tegen verwaarloosbare kosten beschikbaar. In hun digitale vorm zijn teksten flexibel en op allerlei manieren inzetbaar. Het internet heeft een revolutie in de kennisoverdracht ontketend.

Terug
Verder

Neutraal begin

Optimistisch begin

Het OPTÉ-project stelt zich ten doel de verspreiding van internetservers in kaart te brengen. Deze kaart geeft een beeld van de verspreiding van 'class C networks' in 2005.

Done

Mozilla Firefox

http://www.'de boekcultuur in een digitaliserende wereld'

NBV

▶ Het boek in b

Word lid!
Jaarboek
Activiteiten
Discussielijst

niet verstomd. Integendeel, de vraagstukken die zij erin aanroerde blijken nog altijd hoogst actueel, getuige *The nature of the book* van Adrian Johns uit 1998 en het onlangs gepubliceerde 'De Gutenberg-fallacy. Het herlezen van "The Printing Press as an Agent of Change"' van Heine Scholtens.³ Ongeacht in hoeverre Eisenstein gelijk had met haar stelling dat de boekdrukkunst geheel autonoom een aantal ingrijpende cultuurhistorische fenomenen heeft veroorzaakt, is haar boek heel nuttig geweest. Het heeft zowel historici als niet-historici de ogen geopend voor de bijzondere rol van het gedrukte boek in het afgelopen halve millennium – en meer in het algemeen voor de bijzondere rol van media in onze maatschappij.

De overrompelend snelle opkomst van de nieuwe digitale verspreidingsvormen van tekst in het afgelopen decennium is de aanleiding om een themanummer van het *Jaarboek voor Nederlandse boekgeschiedenis* te wijden aan de betekenis van deze digitale ontwikkelingen voor de status van het boek. Daarbij heeft de redactie geen digifoben of digifielen aan het woord gelaten. Niemand predikt de revolutie; niemand een anti-revolutie. Er is geprobeerd een degelijke, op feiten gebaseerde kijk op de ontwikkelingen te presenteren.

Net als iedereen worden ook boekhistorici in hun dagelijks leven geconfronteerd met een grondig gewijzigd mediapalet. Maar behalve een persoonlijke betrokkenheid hebben zij ook een beroepsmatige belangstelling voor de manier waarop boeken, tijdschriften, kranten en ander drukwerk functioneren. Dus nemen zij met meer dan gemiddelde belangstelling kennis van het bericht dat na een eerdere proef daarmee van *De tijd in Vlaanderen* nu *de Volkskrant* en *NRC Handelsblad* een e-papieren editie voor het leesapparaat van iRex Technologies gaan maken.

³ In S. van Rossem, M. De Wilde (red.), *Boekgeschiedenis in het kwadraat*. Context & casus. Brussel 2006, 21-28.

De iLiad van iRex Technologies past de mede door Philips ontwikkelde e-inkttechnologie toe, die de leesbaarheid van digitale tekst dicht in de buurt van die van inkt op papier brengt.

Done

x startpagina

jaarboek voor nederlandse boekgeschiedenis 14 (2007)

beweging: De boekcultuur in een digitaliserende wereld

[Organisatie](#) [Contact](#) [International visitors](#) [Boekenlinks](#)

Dus valt het hun op dat boeken steeds vaker in niet-traditionele vormen verschijnen: als luisterboek, in afleveringen ge-sms't, als pdf-download. Dan rijst al snel de vraag wat dit allemaal betekent voor de status van het boek in de samenleving.

Commentatoren die over de nieuwe media schrijven, grijpen vooral terug naar de vergelijking met wat bekend is: het boek. Zo gaat dat bij dingen die nieuw en onbekend zijn. Al die vergelijkingen hebben zeker tot een dieper inzicht in de geschiedenis van het boek geleid. Niet zozeer dat er zoveel nieuwe boekhistorische feiten boven water zijn gekomen, maar door de confrontatie is wel een beter inzicht verkregen in het wezen van het boek als tekstueel medium. Jürgen Pieters geeft in zijn bijdrage 'Van editiewetenschap naar traditiewetenschap' een zorgvuldige lezing van Jerome McGanns *Radiant textuality* uit 2001. Daarin stelt McGann vast dat de digitale technologie ons dwingt na te denken over wat tekst eigenlijk is. De verdieping van ons inzicht in de tekstcultuur brengt ons 'dieper in het boek'. Zoals Pieters het formuleert:

[D]e technologische revolutie [vormt] zowel voor de literatuurwetenschap als voor de boekgeschiedenis een cruciale stap vooruit die ons ironisch genoeg ook in staat moet stellen achterom te kijken en beter te begrijpen niet alleen wat teksten zijn en kunnen worden, maar ook wat ze al die tijd zijn geweest.

Een dergelijke hernieuwde kennismaking met tekstualiteit kan ons, zo suggereert McGann, van allerlei vooroordelen verlossen. Prominent daarbij is bijvoorbeeld de notie die ten grondslag ligt aan de dominante editiepraktijk – ook in Nederland – dat tekst

Word lid! Jaarboek Activiteiten Discussielijst

de inherente eigenschap heeft om toe te werken naar stolling en fixatie.

De in de vergelijking opgedane inzichten doorbreken ook de schijn van transparantie van het boek als medium. Ieder medium kleurt de boodschap. De specifieke eigenschappen van een medium stimuleren een bepaald soort gebruik. Zo speelt bij de computer-als-medium de historische ontwikkeling van de computer – van rekentuig via schrijfgereedschap naar digitaal medium – een belangrijke rol. De computer biedt een onwaarschijnlijk aantal functies op tekstueel gebied, van hulp bij het denken, schrijven, redigeren, ontwerpen, opmaken, corrigeren, vermenvuldigen, toegang verschaffen, lezen tot archiveren. Maar zoals Els Stronks in haar artikel ‘Het oude boek gaat digitaal’ laat zien, kan in digitale vorm tekst ook nog eens op allerlei manieren worden gemanipuleerd, met de computer als werktuig. Met ‘simpele’ bewerkingen als het maken van concordanties en het meten van woordfrequenties zijn we genoegzaam bekend. Maar bijvoorbeeld het vastleggen van het gebruik van de tekst door anderen dan de auteur of bewerker (in de vorm van bijvoorbeeld zoekvragen en hun resultaten, of annotaties) is een bijzondere mogelijkheid die nog maar net in ontwikkeling komt:

Idealiter leidt het zoeken van elke gebruiker tot groter inzicht in het materiaal. Zoekresultaten, en conclusies op basis van die zoekresultaten, zouden aan een digitale editie toegevoegd moeten kunnen worden om weer door volgende bezoekers doorzocht en geraadpleegd te kunnen worden, als annotatie, commentaar of als onderdeel van de inleiding. Het toevoegen van informatie door derden moet natuurlijk gecontroleerd gebeuren, en daarvoor

Her aanmaken van een annotatie in een digitale editie door middel van de door het Huygens Instituut ontwikkelde ‘editiemachine’ EDITOR (the Edition as a Digital Instrument for Text-based Open Research).

Mozilla Firefo

http://www.'de boekcultuur in een digitaliserende wereld'

NBV

▶ Het boek in b

Word lid!
Jaarboek
Activiteiten
Discussielijst

De mediageschiedenis heeft laten zien dat bij de opkomst van een krachtig nieuw medium de reeds bestaande media niet verdwijnen. Hooguit specialiseren media zich ten opzichte van het nieuwe medium in datgene waarin ze goed zijn: die functie of functies waarmee ze het nieuwe medium kunnen 'verslaan'. Het boek, dat een informerende en een amuserende functie vervult, heeft sinds het begin van de twintigste eeuw concurrentie gekregen van achtereenvolgens de film, radio en audio, televisie en video/dvd en in recente jaren de personal computer met internetverbinding.

Zoals we hebben gezien ging een belangrijke vraag in het boek-historische debat over het al dan niet vermeende causale verband tussen technologische en sociale verandering. Bij de digitale media is deze vraag onverminderd actueel. De casus van de bijdrage van Jan Hendrik Bakker vormt daarvan een goede illustratie. In 'Hoe taai is Gutenbergs nakomertje' beschrijft hij hoe het dagblad in zijn presentatie van het nieuws lijkt op een collage. Die nevenschikking, waarin ieder zijn eigen weg kan vinden, kijkt vooruit naar het zappen op de televisie en het surfen op het World Wide Web. Maar is dit nu vooreerst een mediatechnologische of een maatschappelijke ontwikkeling, die bijvoorbeeld samenging met massale geletterdheid? Voldeed het medium met zijn collage-achtige presentatievorm aan een kennelijk bestaande behoefte van de consument, of was het het medium dat ervoor zorgde dat hij zappend gedrag ging vertonen?

Het kan eigenlijk niet anders dan tweerichtingsverkeer van technologische en sociale veranderingen zijn: tendensen die elkaar versterken. Natuurlijk was de krant 'het kind van een tijd-

De computer als rekenmachine: de Electronic Numerical Integrator And Computer, of ENIAC (1946), wordt beschouwd als de eerste elektronische, digitale, programmeerbare computer. Foto: John W. Mauchly Papers, Rare Book & Manuscript Library, University of Pennsylvania.

Done

x startpagina

jaarboek voor nederlandse boekgeschiedenis 14 (2007)

Beweging: De boekcultuur in een digitaliserende wereld

[Organisatie](#) [Contact](#) [International visitors](#) [Boekenlinks](#)

perk' – namelijk dat waarin massale geletterdheid ontstond, en waar de krant het symbool van was. Maar net zo goed heeft het format van de krant dat tijdperk mede vorm gegeven. Hoe het ook zij, als de krant al aan de wieg stond van het idee van het 'zappende' lezen, is zij vervolgens in ieder geval onttroond door andere media die zich nog beter voor het zappen leenden: de radio, de televisie en, in ultima forma, het World Wide Web.

Het is niet alleen de verbeterde zap-technologie van andere media waar de oplagen van de dagbladen onder lijden. Ook hun snelheid speelt zeker een rol: radio en televisie, maar vooral het internet, zijn wendbaarder en kunnen hun nieuws vaker verversen. Belangrijker nog is de vraag of de krant niet gewoon te stevig geworteld is in een schriftcultuur die steeds minder vanzelf spreekt. De enige multimedialiteit die de papieren krant kan vertonen is die van stilstaand beeld naast tekst. Vergelijk dat met de rijkdom aan bewegend beeld en geluid van het World Wide Web. De uitbreiding van de krant met een aanwezigheid op het Web en andere multimediale activiteiten groeit dan ook razendsnel en is van levensbelang voor zijn voortbestaan.

Een van de meest genoemde eigenschappen van het digitale medium is de vanzelfsprekende convergentie van alle mediale modaliteiten: geschreven woorden, gesproken woorden, muziek, stilstaand en bewegend beeld. Spelletjes, e-mail, video, foto's, muziek en tekstbestanden worden door elkaar heen in één en dezelfde virtuele mediaruimte geconsumeerd. Alleen al zo spreken over convergentie van modaliteiten en media, geeft aan dat schrijver dezes van een generatie is die nog gewend is tussen deze categorieën een betekenisvol onderscheid te maken. Veel van de zaken die dit themanummer aan de orde stelt, zullen voor onze kinderen al nauwelijks meer ter zake doen. Voor de jeugd van

vandaag is de mix aan media en modaliteiten zo vanzelfsprekend dat ze er praktisch geen onderscheid tussen maken. Ook de discontinuïteit, multilineariteit en zapmogelijkheden die de hyperlinks van het World Wide Web hun bieden, zijn voor hen geen voorwerp van aandacht.

De vanzelfsprekendheid van de multimedialiteit voor jongeren heeft in betrekkelijk korte tijd geleid tot een gapend gat tussen twee generaties in de manieren waarop zij kennis opnemen en verwerken. Kinderen blijken bijvoorbeeld al zappend de verhaallijn van een aantal televisieprogramma's tegelijk bij te kunnen houden – en nog te kunnen reproduceren ook. Wat wil je, vrijwel het hele sociale leven van onze tieners is aan het virtualiseren. Ouders zijn bezorgd over het feit dat kinderen steeds minder bij elkaar op bezoek lijken te gaan. In plaats daarvan chatten ze. Kinderen zijn daar in het geheel niet bezorgd over, want zij weten niet beter. Het is natuurlijk de vraag of ze later in hun leven van gewoonte zullen veranderen of dat dit mediagedrag het weefsel van onze samenleving inderdaad onontkoombaar en onomkeerbaar zal bepalen. Als Amerika ook in dit opzicht ons voorland is, ligt het tweede meer voor de hand, getuige Robert D. Putnams spraakmakende sociologische studie *Bowling alone. The collapse and revival of American community* (2000).

In deze omstandigheden is het niet verrassend dat het schoolboek in een crisis is geraakt. De vraag uit de titel van de bijdrage van Jaap van Loon en Geeske Steeneken, 'Wat moet de internetgeneratie met een schoolboek?' is geen retorische vraag waarop iedereen het antwoord wel weet. Integendeel, er is niemand die het antwoord weet. Het mediagedrag van de leerling van nu, door Wim Veen in zijn oratie, *Flexibel onderwijs voor nieuwe generaties studerende* (Delft 2000), gekarakteriseerd als homo

Nederlanders besteden gemiddeld 2 uur per week aan e-mailen, chatten, telebankieren, online shoppen en dergelijke activiteiten.

zappiens, kenmerkt zich door multimedialiteit; multi-tasking; verwerking van discontinue informatiestromen; iconische (in tegenstelling tot talige) beeldverwerking; non-lineariteit (ten koste van narrativiteit en betoog); de behoefte aan veel kleine beetjes informatie ('hapklare brokken'); en de noodzaak van instant payoff (in tegenstelling tot het geduld dat nodig is voor de uitgestelde behoeftebevrediging). Geconfronteerd met deze nieuwe leerlingen, houden Van Loon en Steeneken als uitgevers van schoolboeken een pleidooi voor de noodzaak van ontwikkeling van beter op hun behoeften toegesneden manieren om kennis over te dragen. Dat het boek zijn langste tijd zou hebben gehad is daarmee nog geen uitgemaakte zaak. De technologie van de gebruikte leermiddelen vormt immers niet de enige variabele:

Hoewel we herhalen dat de nieuwe elektronische technologieën een enorme potentie hebben en een ongeken- de invloed zullen uitoefenen op het onderwijs, gaat het niet om technologie. Het gaat om wat wij weten van leren en educatie. In dat opzicht is het relevant te abstraheren van de technologie als zodanig en meer aandacht te geven aan de psychologie van het mechanisme dat interactieve en communicatieve 'leervormen' zo aantrekkelijk maakt. De uitkomsten van deze analyse zullen we moeten toepassen bij het ontwerp voor het onderwijs van de toekomst en dus ook bij de leermidde- len van de toekomst. Een gedegen wetenschappelijk onderzoek kan belangrijke inzichten verschaffen in hoe het onderwijs meer op de leerling gericht kan worden georganiseerd en motiverender kan worden.

jaarboek voor nederlandse boekgeschiedenis 14 (2007)

Weging: De boekcultuur in een digitaliserende wereld

Organisatie

Contact

International visitors

Boekenlinks

9 Zie www.time.com/time/magazine/article/0,9171,1569514,00.htm. De korte video 'The machine is us/ing us' van M. Wesch, een cultureel antropoloog verbonden aan Kansas State University (www.youtube.com/watch?v=NLIgopyXT-g) verbeeldt Web 2.0 op aansprekende wijze.

burger van nu – en a fortiori dat van de mondige jeugdige burger – laat zich evenmin terug stoppen in de fles. Het maakt korte metten met allerlei vormen van hiërarchie, en niet alleen in het onderwijs. Het zogenaamde 'Web 2.0' vormt daarvan een goede illustratie. In Web 2.0 toepassingen kantelt de verhouding tussen de aanbieder en de gebruiker van een hiërarchisch-verticale naar een egalitair-horizontale. Het weekblad *Time* karakteriseerde deze ontwikkeling fraai door in 2006 als *Person of the year* uit te roepen: *You*.⁹

Wat deze ontwikkeling voor bijvoorbeeld bibliotheken betekent, is verre van duidelijk. Wel is duidelijk dat er naast de traditionele hiërarchische bibliografische ordening van bibliotheken bijvoorbeeld al een parallel universum is ontstaan van 'democratische' toegang tot informatie. Daarin wordt informatie 'rauw' aangeboden, ongefilterd, zonder redactionele of inhoudelijke begeleiding. Filteren wordt een steeds problematischer concept. Enerzijds wil de gebruiker op informatie kunnen vertrouwen; anderzijds wil hij op geen enkele wijze bevoegd worden. Deze ambivalentie beïnvloedt de hele houding van de bibliotheek jegens haar gebruikers. Ergens tussen een ongeremd 'u vraagt, wij draaien' en een vorm van traditionele zorg voor kwaliteit moet de bibliotheek een strategie vinden om de gebruiker niet van zich te vervreemden en haar voortbestaan te rechtvaardigen.

Verbreiding van het dienstenpakket, met name in digitale richting, rapporteert Huysmans, moet een tegenwicht bieden voor het teruglopende aantal uitleningen. Met de vragendienst *Al@din*, een virtuele mediatheek, analoge en digitale muziekuitleen en vele andere initiatieven is de openbare bibliotheek ' bezig met het opzetten van digitale activiteiten om aan de veranderende mediavorkeuren van met name de jongeren tegemoet te

Mozilla Firefox

http://www.'de boekcultuur in een digitaliserende wereld'

NBV

▶ Het boek in b

Word lid!
Jaarboek
Activiteiten
Discussielijst

komen'. Huysmans ziet het aantal boekenplanken afnemen ten faveure van databanken. Maar:

De digitalisering in en buiten de openbare bibliotheek moet (...) zeker niet worden gezien als een bedreiging van haar kerntaak: het collectioneren, catalogiseren en beschikbaar maken van boeken. Digitale content zal niet in de plaats komen van de papieren collectie, het zal er vooral een aanvulling op zijn. Wel zal in de komende decennia de nadruk sterker komen te liggen op de verwerving van digitale informatie en cultuur voor de bibliotheekcollectie.

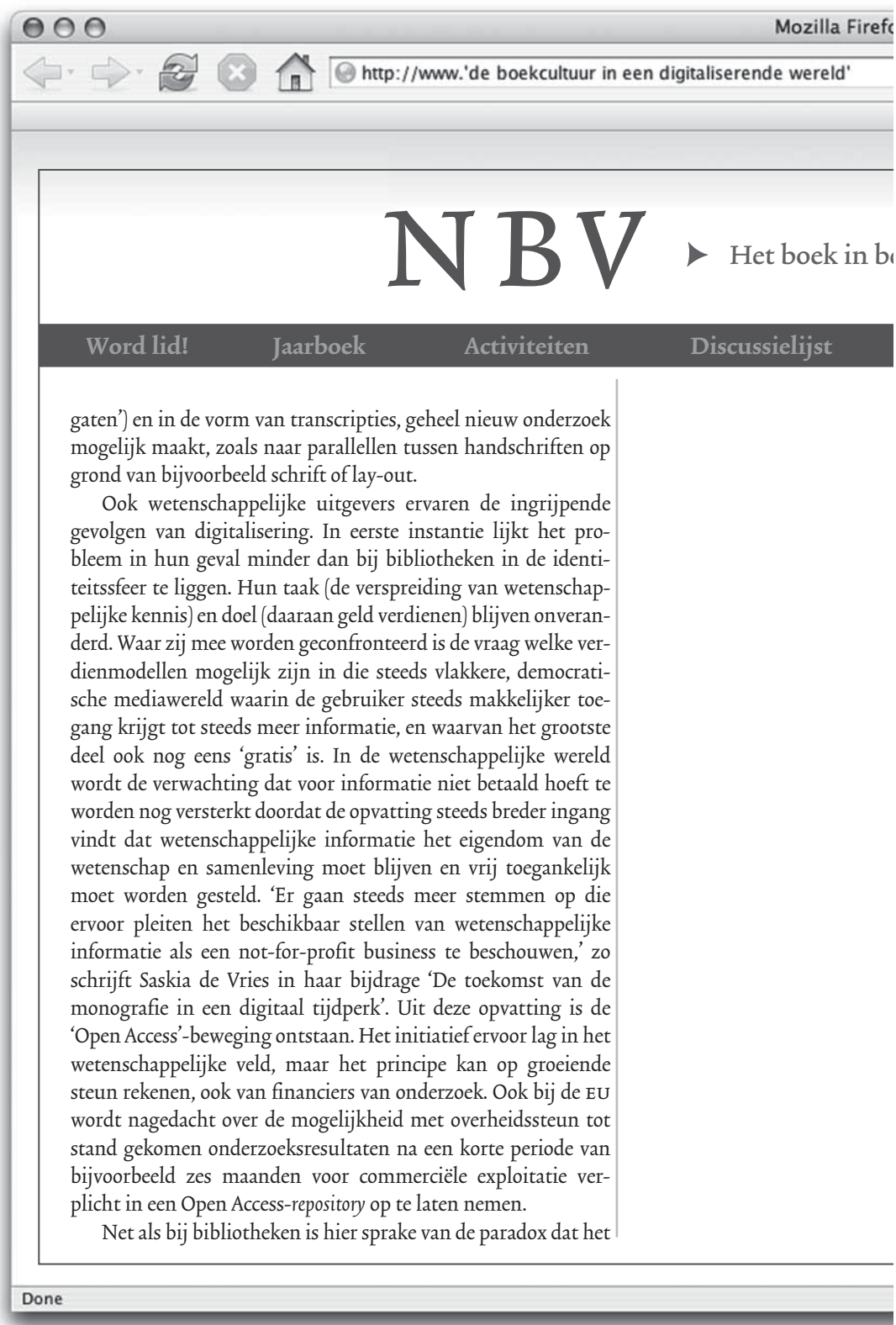
Misschien door het ontbreken van een meer algemeen-sociale functie lijkt digitalisering voor de wetenschappelijke bibliotheken potentiëel bedreigender. In het gesprek dat Jaarboekredacteuren Berry Dongelmans, Gerda Huisman en Ad Leerintveld hadden met beheerders en gebruikers van diverse vormen van bijzondere collecties op boekgebied blijkt dat de digitaliseringsactiviteit hoog is - paradoxaal genoeg meteen de oorzaak van een probleem:

Bibliotheken zijn bezig zich, zeker voor wat hun oude taken betreft, als een ouroboros in de eigen staart te bijten en zichzelf langzaam maar zeker op te eten. Ze maken zich op een dubbele manier overbodig doordat ze hun informatie via het internet verspreiden met gebruikmaking van gelden die aan de collectievorming moeten worden onttrokken.

In het laatste nummer van 2006 riep het weekblad Time de lezer uit tot 'person of the year', daarmee de ontwikkeling van 'Web 2.0' symboliserend.

Done

Mozilla Firefox

http://www.'de boekcultuur in een digitaliserende wereld'

N B V

► Het boek in b

Word lid! Jaarboek Activiteiten Discussielijst

Heijting levert met zijn artikel een belangrijke bijdrage aan de theorievorming over de boekgeschiedenis als discipline. Maar zoals hij schrijft, moet 'het eigenlijke debat... over kader en grondslagen van boekhistorisch onderzoek' nog gevoerd worden.

Dat handschrift, druk en digitale tekst ieder hun eigenschappen hebben, met alle gevolgen van dien voor de aard en inhoud van de boodschap, staat vast. Maar net als het gedrukte boek taken overnam van het handschrift, neemt het digitale medium taken over van het gedrukte boek. Daarmee ligt in ieder geval een groot deel van de toekomst van het boek op het digitale vlak. Net zoals de continuïteit tussen handschrift en boek een belangrijk boekhistorisch onderzoeksterrein is, zal dat niet minder gelden voor de continuïteit tussen boek en digitale tekstoverdracht.

Een van de belangrijke vraagstukken in het door Heijting bepleite debat zal dus moeten zijn wat zwaarder moet wegen: de nadruk op continuïteit, waarbij, zoals hij terecht signaleert, het gevaar van competentieproblemen op de loer ligt, of de nadruk op afbakening, met het gevaar van verlies van overzicht dat juist bestudering van de breukvlakken oplevert.

In zijn redactionele bijdrage 'Introducing issues in digital humanities' in het zojuist verschenen eerste nummer van het nieuwe on-line tijdschrift *Digital Humanities Quarterly*¹⁰ geeft Joseph Raben voorbeelden van 'issues' waarover hij hoopt dat mensen in het nieuwe op de digitale media gerichte blad zullen willen schrijven. In zijn lijstje staat niet alleen de prangende vraag 'Will digital libraries make today's libraries obsolete?' waar het artikel van Dongelmans, Huisman en Leerintveld in dit Jaarboek al een antwoord op probeert te formuleren, maar ook: 'Can we learn anything about today's resistance to new techno-

¹⁰ Spring 2007, zie www.digitalhumanities.org/dhq.

Done

